

artists capable of showing signs of active universalism, and a vector for further research into the activities of Mykola Gubchuk, as well as other universal artists of Ukraine, is given.

Key words: creative personality, universalism, Mykola Gubchuk, opera singer, manager.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2025

Отримано після доопрацювання 4.05.2025

Прийнято до друку 7.05.2025

УДК 784.4:398.8(=161.2):008](045)

НАРОДНА ПІСЕННА КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

Павло ХЛЄБНИКОВ – здобувач вищої освіти за III освітньо-науковим рівнем – доктор філософії зі спеціальності 034 «Культурологія», Харківська державна академія культури, м. Харків

<https://orcid.org/0009-0009-1541-0487>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.987>

pavel.khlebnikoff@gmail.com

Стаття досліджує народну пісенну культуру як багатовимірний феномен культурологічного знання, що інтегрує музичні, вербальні, обрядові та ментальні компоненти. Розкрито її роль у формуванні національної ідентичності, збереженні історичної пам'яті та духовних цінностей. Проаналізовано генезу пісенної традиції від архаїчних обрядів до християнської духовності, а також взаємодію з професійним мистецтвом. Наголошено на актуальності подальших досліджень у контексті глобалізаційних викликів та збереження автентичних форм народної творчості.

Ключові слова: народна пісенна культура, фольклор, культурна пам'ять, національна ідентичність, жанрова типологія, обрядовість, традиція.

Актуальність теми. У сучасному культурознавстві дедалі актуальнішою стає потреба в комплексному вивченні тих явищ, які відображають глибинні основи духовного буття народу через синтез художніх форм. Одним із таких феноменів є народна пісенна культура, що постає передусім як музичне явище, в якому музика відіграє провідну роль, об'єднуючи слово, обряд і символіку в єдину художню структуру. Як складова ширшого поняття музичної культури, народна пісенна культура акумулює багатовіковий досвід емоційного, ментального та естетичного самовираження народу.

Основою народної пісенної культури є музичний звук, що стає носієм смислів, емоцій і архетипних образів, в той час як словесний текст виконує функцію підсилення або конкретизації музичного змісту. Відтак народна пісня розглядається насамперед як явище музичної культури, а не тільки вербальної або літературної творчості.

У цьому контексті виникає потреба у чіткому відмежуванні поняття «народна пісенна культура» від суміжних термінів – «народнопісенне мистецтво» та «народнопісенна традиція». Якщо народнопісенне мистецтво здебільшого акцентує на естетичній довершеності твору, а народнопісенна традиція – на механізмах спадковості і трансляції, то народна пісенна культура охоплює ширший спектр: від музичних структур до функціональних, ритуальних, соціокультурних контекстів її існування.

Огляд останніх публікацій. Огляд останніх публікацій, присвячених народній пісенній культурі, свідчить про зростаючий науковий інтерес до її ролі у формуванні національної ідентичності та культурної пам'яті українського народу. Дослідження акцентують увагу на естетико-культурологічному вимірі народної пісні, її трансформації під впливом соціокультурних змін та взаємодії з професійним мистецтвом [4].

Значну увагу приділено аналізу пісенної спадщини видатних постатей, таких як К. Цірик, чия творчість сприяла відродженню національної свідомості в українській діаспорі. Інші дослідження розглядають народну пісню як чинник формування культури особистості та її вплив на сучасну українську музичну культуру [3], [9].

Актуальними є праці, автори яких досліджують народнопісенну творчість у контексті історичного розвитку та її значення для національної ідентифікації. Загалом, сучасні публікації підкреслюють важливість народної пісенної культури як невід'ємної складової культурологічного знання та національного самовизначення українців [12].

Мета статті – окреслення народної пісенної культури як музичного феномену в контексті культурологічного аналізу, виявлення її структурних компонентів, історичних етапів становлення і трансформацій, а також ролі у збереженні етнічної ідентичності через музичні форми вираження.

Основними завданнями є аналіз типології музичних жанрів народної пісенної культури, розкриття її взаємодії з професійною музичною традицією та осмислення музики як універсальної мови культурної пам'яті.

Виклад основного матеріалу. У сучасному культурознавчому дискурсі особливого значення набувають дослідження тих явищ, які не лише репрезентують художні практики народу, а й акумулюють

глибинні пласти його колективного досвіду, ментальності, історичної пам'яті. У науковому дискурсі поняття «народна пісенна культура» ще перебуває на етапі формування, що пояснюється його складною інтегративною природою. І. Юдкін наголошує на необхідності комплексного підходу до аналізу культурних явищ [19], зокрема народної пісенної культури, що поєднує музичні, вербальні та обрядові компоненти, відображаючи ментальні та світоглядні особливості нації.

Народнопісенне мистецтво концентрує увагу передусім на художньо-естетичних характеристиках твору та виконавської практики, а народнопісенна традиція акцентує на механізмах передачі й спадковості текстів та мелодій. Натомість народна пісенна культура розглядається як цілісний музично-культурний феномен, у якому першорядного значення набувають не лише художні форми, але й їх функціональне призначення у соціокультурному контексті. Вона виконує пізнавальну, світоглядну, інформативну, регулятивну, комунікативну, аксеологічну, культуротворчу та виховну функції [16].

На відміну від усталених термінів «народнопісенне мистецтво» чи «народнопісенна традиція», народна пісенна культура розглядається як багаторівнева система, в якій домінує музична складова, інтегрована з вербальними, обрядовими, ритуальними та символічними компонентами.

Вона є органічною складовою музичної культури народу, становлячи її первісний і водночас живучий пласт [11].

Структура народної пісенної культури включає кілька фундаментальних компонентів:

- Музика виступає ядром вираження народного досвіду. Мелодика, ритміка, ладова організація несуть у собі коди колективної емоційності, символічно відображаючи стани душі, обрядові потреби та соціальні взаємини. Музична мова народної пісні часто є більш глибоким і первісним носієм сенсів, ніж вербальний текст.

- Слово у народній пісні виконує функцію вербалізації певних образів і смислів; однак його роль є підлеглою музиці. Слово надає конкретності емоційним станам, окреслює ситуації, але не витісняє музичної домінанти.

- Обряд становить живе середовище побутування пісні. Без обрядового контексту багато жанрових форм народної пісні втрачають свою первісну функцію. Наприклад, веснянки, русальні пісні, колядки є невіддільними від циклічного річного обрядового кола.

- Символіка народної пісенної культури формується через усталені образи природи, побуту, сакрального світу. Такі символи, як верба, калина, зозуля, мають архетипічне значення і виконують роль маркерів колективної ідентичності.

- Ментальність народу визначає характерні особливості пісенної культури – її ліризм, кордоцентризм, філософічність.

Методологія дослідження народної пісенної культури має ґрунтуватися на інтердисциплінарному культурологічному підході, що поєднує знання з музикознавства, етнографії, історії культури, фольклористики та соціальної антропології. Комплексний аналіз дозволяє простежити не лише музичну організацію творів, але й виявити глибинні сенсові пласти, функціональні контексти та механізми культурної трансляції.

Особливу увагу у вивченні народної пісенної культури слід приділяти процесам трансформації традиційних музичних практик в умовах урбанізації, глобалізації та медіатизації культури. Як зазначає А. Сторожук, збереження автентичної пісенної спадщини є критично важливим завданням, що потребує спеціальних стратегій культурної політики [18].

Одним із важливих принципів сучасного вивчення народної пісенної культури є врахування її динамічного характеру. Музична культура – це живий організм, що постійно змінюється під впливом історичних, соціальних та технологічних факторів [11]. Народна пісенна культура здатна зберігати архаїчні форми і водночас породжувати нові варіанти у відповідь на виклики часу. Її витоки слід шукати у найдавніших формах колективного музичного та обрядового життя, що сформувалися в процесі розвитку архаїчного світогляду, первісних вірувань і магічних ритуалів, які стали основою для подальшого розквіту фольклорної культури [2, 10].

Історичне формування народної пісенної культури сягає своїми витокami до найдавніших пластів людського буття [6]. Її зародження тісно пов'язане з первісними формами художньої діяльності, міфологічним мисленням і ритуально-обрядовими практиками. У процесі розвитку культури людства саме музика, пов'язана зі словом і обрядом, стала одним із перших засобів вираження колективного досвіду, світоглядних уявлень і магічних вірувань [10].

Архаїчний світогляд, характерний для первісних етапів розвитку суспільства, був синкретичним: музика, танець, слово, ритуал існували як нерозривна єдність. Народна пісенна культура в своєму зародженні віддзеркалювала міфологічну модель світу, де кожне явище природи, кожен елемент довкілля мав сакральне значення. Первісне мистецтво і фольклор давніх цивілізацій

неоліту виникли та існували у вигляді сакральної (священної) традиції.

Культ природи, анімізм, тотемізм і магічні практики стали підґрунтям для виникнення перших обрядових пісень, пов'язаних із сезонними змінами природи, мисливськими обрядами, обрядами родючості [7].

Особливо важливою є роль трипільської культури (IV–III тис. до н.е.), яка на території України заклала основи осілого землеробського способу життя, що супроводжувався ритуалами поклоніння природним силам – сонцю, землі, воді. У трипільських спільнотах формувалися первісні моделі сакральної символіки, що згодом знайшли відображення в народній обрядовій пісенності. Археологічні знахідки кераміки із зображенням спіральних орнаментів, що символізують безкінечний рух сонця та води, підтверджують зв'язок музичних і словесних практик із міфопоетичною картиною світу.

Ранні обрядові співи супроводжували сезонні зміни природи та життєві цикли людини: супровід посівної, жнивної, весільної, поховальної обрядовості. Вони виконували функцію сакралізації життєвих подій, забезпечуючи гармонію між людиною і космосом. У таких піснях співіснували магічні заклинання, молитви до сил природи, подяки за родючість, прохання про врожай і добробут.

У період фольклорної культури язичницької доби процеси ускладнення суспільної організації призвели до розвитку календарно-обрядових пісень. Веснянки, русальні пісні, купальські обряди, колядки стали складовою частиною циклічного світосприйняття, що відображало закономірності природи та річного господарського циклу. У цей період чітко кристалізується функціональна цілісність пісенної творчості: творець, виконавець і слухач існують у межах одного обрядового акту, забезпечуючи безпосередній колективний характер мистецької дії.

Велике значення мала родинно-обрядова пісенність, що супроводжувала всі важливі етапи життя людини – народження, весілля, смерть. Колискові, весільні, похоронні пісні несуть у собі архетипи людського існування, зафіксовані у музичних формах, символах і словесних образах. Саме у родинно-обрядових піснях відбивається глибоке усвідомлення тлінності людського життя, його залежності від вищих сил, а також важливість дотримання традиційного морального коду.

Фольклорна культура язичницької доби не обмежувалася лише побутовими обрядами. Вона охоплювала героїчний епос, що формувався під впливом соціальних процесів – міграцій, воєн, становлення первісних політичних об'єднань. Давні героїчні пісні, легенди, думи стали відображенням колективних прагнень до захисту рідної землі, боротьби за виживання і збереження спільноти. При цьому героїчні образи і мотиви були тісно переплетені з магічно-обрядовими елементами, підкреслюючи сакральний статус захисників роду.

Із запровадженням християнства на українських землях у X столітті відбулися суттєві зміни у народній пісенній культурі. Християнський світогляд не знищив язичницьких традицій, а інтегрував їх у нову релігійну парадигму. Багато календарних обрядів набули християнського забарвлення, водночас зберігаючи архайчні елементи стародавніх вірувань. Такий синкретизм знайшов вияв у численних обрядових піснях, де поряд з іменами християнських святих звучать звернення до сил природи, сонця, води, урожаю.

Християнський вплив призвів також до появи нового пласту духовної народної творчості – псалмів, кантів, колядок із релігійною тематикою. Ці жанри поєднували традиційну музичну структуру з новими текстовими сюжетами, що відображали євангельські події, життя святих, морально-етичні настанови. У результаті відбулося розширення тематичного діапазону народної пісенності, збагачення її образного і мелодійного репертуару.

Формування професійної музичної культури тісно пов'язане з процесами розвитку церковного співу [7]. Києво-Печерська лавра, Софійський собор у Києві стали осередками розвитку партесного співу та церковної монодії. Проте навіть у середовищі професійної музики зберігалася тісна спадковість із народною пісенною традицією: народні інтонації, ритмічні моделі, ладові особливості знаходили відлуння у професійній духовній музиці. Поступове формування багатоголосся у професійній музиці, яке починається у середньовіччі, також має народне підґрунтя: практика багатоголосого виконання календарних та родинних пісень засвідчена в численних польових записах етнографів XIX–XX століть. Колективне співання, що базувалося на природному багатоголосі селянських громад, з часом трансформувалося у витончені форми поліфонічної музики у рамках професійної школи.

Органічний зв'язок народної пісенної культури з обрядовістю, сакральною символікою і духовною сферою зберігався навіть у періоди значних соціальних трансформацій [10]. Перехід від аграрного до індустріального суспільства, урбанізація, модернізація економіки вплинули на форми побутування народної пісні, але не змогли зруйнувати її основної сутності як носія глибинної культурної пам'яті.

Феномен народної пісенної культури полягає у її здатності відтворюватися в нових соціокультурних реаліях без втрати своєї архайчної основи. Цей процес можливий завдяки внутрішній пластичності культури,

здатності трансформувати свої зовнішні форми, зберігаючи при цьому фундаментальні світоглядні моделі, що були закладені ще на ранніх стадіях розвитку первісної обрядово-музичної практики.

Запровадження християнства на теренах Київської Русі у 988 році стало одним із найбільш впливових чинників трансформації народної духовності й культури [5]. Це історичне рішення спричинило суттєві зміни у світоглядних установках суспільства, що безпосередньо відбилося і в музично-пісенній сфері. Однак християнська традиція не зруйнувала архаїчної язичницької основи народної культури, а радше увійшла в процес складної інтеграції з уже існуючими ритуально-обрядовими комплексами.

Співіснування язичницьких і християнських елементів тривалий час залишалося характерною рисою народної культури. У цьому процесі особливе місце посідала народна пісенна культура, яка зберегла давні символи, мотиви й обрядові форми, водночас асимілюючи нові християнські уявлення. В обрядових календарних піснях зустрічається унікальне переплетіння стародавніх мотивів поклоніння природним силам з християнською тематикою — величання Ісуса Христа, Богородиці, святих, що органічно вписувалися у традиційні обрядові дійства.

Особливо показовим є приклад колядок і щедрівок. Першопочатково пов'язані із зимовим аграрним циклом, обрядами закликання родючості та сонця, вони набули нового звучання в умовах християнізації, відобразивши біблійні сюжети — народження Христа, поклоніння волхвів, чудеса Спасителя. Проте й у християнізованих текстах зберігаються елементи архаїчного світогляду: звернення до господаря і господині, закликання достатку й щастя, магічна сила побажання.

Важливим аспектом розвитку народної пісенності стає поява псалмів, кантів, духовних пісень. Ці жанри прийшли в середовище народної культури через діяльність православної церкви, братств, духовних шкіл.

Псалми — релігійні співи на біблійні теми — побутували не лише в церковних обрядах, а й у побутовому співі під час свят, поминальних обрядів.

Канти, що поширилися в Україні у XVII–XVIII століттях, поєднували багатоголосся з простою, доступною мелодикою, завдяки чому набули широкої популярності серед різних верств населення. Вони часто виконувалися не тільки в церковних, але й у світських контекстах, супроводжуючи родинні урочистості, ярмарки, братські зустрічі.

Поява духовних кантів, а згодом і професійних творів для церковного багатоголосся (партесного співу), створила нові умови для збагачення народної музичної культури [17]. У монастирях і братствах розвивалися школи співаків, що не тільки навчали церковної монодії, але й засвоювали народні інтонаційні моделі, переносючи їх у сферу літургійної практики.

Процес формування професійної музичної культури у XVIII столітті відбувався за активної участі носіїв народної пісенної традиції. Серед учнів духовних шкіл і академій нерідко траплялися вихідці з селянського середовища, які приносили з собою автентичні музичні зразки, інтонаційні стереотипи, ладові й ритмічні структури. Це сприяло збереженню тісного зв'язку між високим церковним мистецтвом і народною основою.

У професійній музиці XVIII століття, зокрема в партесному співі, чітко простежуються відгомони народної пісенності — пластична мелодика, природна ритміка, наявність строфічних форм [10, 11]. Це засвідчує той факт, що процес формування професійної музики в Україні не був насильницьким відривом від народної традиції, а відбувався як органічне продовження і розвиток притаманних їй художніх принципів.

Синтез язичницької, християнської та народної стихій утворив унікальну форму духовно-музичної культури, яка поєднувала давні міфологічні уявлення з новою релігійною доктриною. Цей процес відбувався не одномоментно, а впродовж століть, проходячи через численні трансформації, адаптації і переосмислення художніх форм.

Окрім того, народна пісенна культура активно взаємодіяла із розвитком освіти й книгодрукування. Поширення книг духовного змісту (Псалтир, Часослов, Октоїх) сприяло засвоєнню нових текстових і музичних форм, які поступово інтегрувалися у побутову практику. Навіть аналіз текстів деяких народних пісень свідчить про запозичення образів, сюжетів, фразеології зі священних текстів, що свідчить про глибоке проникнення християнських ідей у народну свідомість.

Не менш важливою є трансформація інструментальної практики під впливом християнської традиції [10]. У багатьох випадках музичні інструменти (наприклад, кобза, ліра) використовувалися не тільки для супроводу світських пісень, але й для виконання духовних кантів і псалмів у побутових умовах. Це свідчить про зрощення народної та церковної музичних традицій на всіх рівнях музичної культури.

Витоки професійної композиторської творчості в Україні безпосередньо пов'язані з опануванням народної пісенної культури у її трансформованому, християнізованому вигляді. Уже в творчості таких композиторів, як М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель, можна простежити

глибинний зв'язок з народною музичною традицією, що знаходить вияв у мелодичних побудовах, гармоніях, принципах багатоголосся.

Християнський пласт у народній пісенній культурі є надзвичайно складним і багатшаровим явищем, що не тільки змінив зовнішні риси традиційної пісенності, але й сприяв подальшій еволюції музичної культури в Україні через глибоке поєднання архаїчної й християнської духовності у звуковій формі.

Розвиток народної пісенної культури відбувався у тісному взаємозв'язку зі змінами суспільного устрою, світоглядних настанов і ритуально-обрядових практик [17]. Структурні прояви цієї культури формувалися як результат органічного поєднання функціональних, жанрових, географічних і соціальних чинників. Народна пісенність відображає багатовимірність етнокультурного буття, в якому співіснують архаїчні та новаторські елементи, сакральні й профанні мотиви, колективні та індивідуальні моделі світовідчуття [5, 6].

Типологія народної пісенної культури включає кілька основних жанрових напрямів, кожен із яких має свої тематичні, функціональні й музичні особливості. Найдавнішим і сакральним найбільш навантаженим пластом є епічні жанри — думи, історичні пісні, балади. У них закладено глибинні уявлення народу про героїзм, честь, боротьбу за волю і рідну землю. Думи, як особлива форма героїчного епосу, мають епічну розповідну структуру, протяжну мелодію з рецитаційним характером. Вони функціонували не лише як художні твори, а й як засіб формування історичної пам'яті і національної свідомості [13].

У протилежність епічному пласту стоїть надзвичайно розвинена й багатогранна група ліричних пісень. Ці твори передають емоційні стани людини, її особисті переживання, внутрішній світ. Лірична пісенність охоплює теми кохання, розлуки, самотності, родинних взаємин, філософських роздумів. Вона відзначається тонкою емоційною напругою, багатством мелодійних інтонацій і гнучкою ритмікою [6].

Важливе місце посідають обрядові пісні, що супроводжували традиційні народні обряди: календарно-обрядові (веснянки, гаївки, купальські, колядки) та родинно-обрядові (весільні, похоронні, колицькі) [14]. Ці пісні є невіддільною частиною сакральної сфери життя громади, спрямовані на закликання врожаю, добробуту, захисту від злих сил, освячення життєвих подій. Їх тексти та мелодії нерідко носять характер замовлянь або благословень, а виконання супроводжується відповідними ритуальними діями.

Танцювальні та ігрові пісні розвивалися в іншій площині: вони супроводжували народні гуляння, свята, ігри, розваги. До цієї групи належать веснянки, гаївки, купальські хороводи, коломийки, які з часом набули переважно світського характеру. Танцювальні пісні вирізняються швидким темпом, чіткою ритмічною організацією, короткою строфічною формою, що стимулює колективний рух.

Жартівливі та сатиричні пісні відображають іншу сторону народного життя — здатність із гумором і іронією реагувати на соціальні негаразди, висміювати людські вади, критикувати суспільні порядки. Вони часто базуються на гострому слові, парадоксальних образах, гротескових ситуаціях, мають ритмічно чітку структуру і яскраво виражений характер.

Географічна варіативність народної пісенної культури проявляється у розмаїтті локальних стилів, інтонаційних моделей, жанрових пріоритетів [15]. Полісся відзначається збереженням архаїчних багатоголосних форм, Карпати — енергійною традицією коломийок, Наддніпрянщина відома особливо мелодійною ліричною пісенністю, а Слобожанщина — розмаїттям епічних і жартівливих жанрів [13].

Соціальна варіативність народної пісенності пов'язана із життям різних соціальних верств — селянства, козацтва, міщанства/ Кожен прошарок суспільства формував свій специфічний репертуар: військові пісні козаків, обрядово-родинні пісні селян, любовно-побутові твори міщанства [11].

У структурі народної пісенної культури важливими є також явища варіативності (створення численних версій однієї і тієї самої пісні залежно від регіону чи виконавця), імпровізації (особливо розвиненої у танцювальних і ліричних жанрах), а також стійкого збереження інтонаційних архетипів, які забезпечують тяглість музичної пам'яті [8].

Структурні прояви народної пісенної культури демонструють багатшаровість жанрових форм, регіональних особливостей та соціальної варіативності, що є визначальними у формуванні музичної ідентичності українського народу.

Розуміння структурних проявів народної пісенної культури є необхідним для подальшого вивчення її взаємодії з іншими напрямками музичної творчості — інструментальним музикуванням, професійною композицією та літературно-театральною традицією, де пісенний фольклор продовжує функціонувати як потужне джерело формотворення і національної стилістики.

Народна пісенна культура ніколи не існувала в ізоляції, а завжди перебувала у динамічній взаємодії з іншими напрямками музичної діяльності суспільства [6]. Ці процеси взаємопроникнення виявлялися на різних рівнях: від побутового інструментального супроводу пісень до інтеграції народних інтонацій у професійну композиторську творчість.

Одним із найбільш очевидних напрямів взаємодії є вплив народної пісенності на формування

української професійної музики. Уже з XVII століття фіксуються численні факти використання народних мелодійних зразків у духовних кантах, псалмах, партесних композиціях [8]. Зародження партесного співу, що набув поширення у школах і братствах Києва, Львова, Чернігова, було неможливим без асиміляції традицій багатоголосого співу, притаманного сільським і міським громадам [17]. Принципи народного багатоголосся – варіативне проведення голосів, натуральна ладова основа, природна ритміка – стали органічною складовою професійної музичної практики.

У творчості композиторів XVIII – початку XIX століття, зокрема М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, виявляються глибинні впливи народної пісенності, що простежуються у мелодиці, гармоніях, структурних принципах композиції [15]. Навіть у рамках церковної музики українські майстри зуміли зберегти ліричність, емоційність, пластичність фразування, характерні для народної пісні.

Найпотужнішого розвитку взаємодія народної та професійної музичної культури набула у XIX столітті. Видатні українські композитори – Микола Лисенко, Кирило Стеценко, Микола Леонтович, Яків Степовий – свідомо орієнтувалися на фольклорну основу, створюючи твори, в яких народна інтонація перетворювалася на основу професійного художнього висловлення [1; 10]. Збір, обробка і гармонізація народних пісень стали важливою частиною їхньої композиторської практики, сприяючи не лише популяризації фольклору, але й розвитку національного стилю в музиці.

Особливу роль у цій взаємодії відіграло аранжування народних мелодій. У творах Лисенка, Леонтовича, Стеценка народна пісня часто виступає не лише як цитата або джерело тематичного матеріалу, а як структурний принцип побудови цілого твору – від коротких хорових мініатюр до великих ораторіальних полотен [10]. Зокрема, Микола Леонтович у своїх обробках колядок і щедрівок демонстрував глибоке розуміння внутрішньої логіки народної мелодики, ладових та ритмічних моделей, що дозволяло йому зберігати автентичність першоджерела у професійному аранжуванні [1].

Іншим напрямом взаємодії є вплив народної пісенної культури на інструментальне музикування. Українське кобзарство, яке виникло ще в середньовіччі, репрезентує унікальну синтетичну форму, де поєднані епічний спів і акомпанемент на народних інструментах (кобзі, бандурі, лірі) [11]. Репертуар кобзарів складався з історичних пісень, дум, псалмів, що супроводжувалися інструментальними вступами, програшами, імпровізаціями. Мелодичний матеріал цих інструментальних вставок базувався на тих самих інтонаційних моделях, що й народна пісня, тим самим утверджуючи цілісність пісенно-музичного стилю.

Окрім кобзарської традиції, широкого поширення набули інструментальні награвання, що супроводжували танцювальні пісні та обрядові дійства. Скрипалі, сопілкарі, цимбалісти у народному середовищі виконували як сольні варіації на теми народних пісень, так і акомпанемент для колективних виступів. Награвання часто були імпровізаційними за своєю природою, але водночас зберігали усталені формули, ритмічні та ладові схеми, успадковані з вокальної традиції [11].

Взаємодія народної пісенної культури з професійною музикою продовжилася і в XX столітті, коли композитори активно зверталися до запису, обробки і стилізації народних мотивів. У творчості Бориса Лятошинського, Левка Ревуцького, Василя Барвінського простежується тенденція до переосмислення фольклорної інтонації, яка, незважаючи на ідеологічний тиск, представляє справжнє високе музичне мистецтво. Життєздатність народної пісенної культури навіть в умовах модернізації художнього процесу засвідчує творча діяльність композиторів нового покоління – М. Скорика, Л. Грабовського, В. Сильвестрова, Є. Станковича, Л. Дичко та ін. [11].

На рівні побутового музикування важливим чинником взаємодії є діяльність цехових музикантів, які виконували функцію професійних інструменталістів при сільських громадах, ярмарках, міських святкуваннях [17]. Вони були носіями не лише народних мелодій, але й специфічних виконавських прийомів, що сприяли розвитку технічних можливостей традиційних інструментів і збагаченню інтонаційного словника народної музики.

Таким чином, народна пісенна культура активно впливала на різні напрями музичного життя, стимулюючи еволюцію професійної творчості, збагачення інструментального музикування, підтримуючи живий зв'язок між традиційними формами і сучасними художніми практиками.

Народна пісенна культура є важливим чинником формування й збереження національної ідентичності українського народу. Через систему символів, інтонаційних формул, емоційних моделей вона відображає специфіку етнічної свідомості, ментальності та духовного досвіду поколінь [5, 6]. Пісенність виступає засобом кодифікації цінностей, норм і уявлень, що утворюють фундамент етнокультурного буття [7, 10].

Одним із провідних механізмів формування ідентичності через народну пісню є використання символів. У текстах пісень широко представлені образи природи, які мають багатозначний культурний зміст. Такі символи, як верба, калина, зозуля, тополя, не є лише декоративними елементами: вони виконують функцію знаків глибинних ментальних структур. Калина символізує дівочу красу, родинну пам'ять, кров, життя і безсмертя роду; верба асоціюється із журбою, витривалістю і водночас із

весняним оновленням; зозуля уособлює долю, передвістя змін, сум розлуки.

Народна пісня не лише відтворює реалії життя, але й формує специфічний тип світосприйняття, характерний для української ментальності. Центральним у цьому типі є кордоцентризм – перевага емоційного, серцевого сприйняття світу над раціональним. У піснях це проявляється у широті висловлювань, емоційній відкритості, глибокому ліризмі, що пронизує навіть епічні та обрядові жанри. Образність народної пісні надзвичайно чуттєва, вона передає багатство внутрішніх переживань через прості, але місткі символи й метафори [7].

Філософічність української народної пісенності проявляється у глибинних роздумах про сенс життя, природу часу, місце людини у світі [10]. У багатьох ліричних піснях звучить мотив марнотності земних благ, неминущості долі, тлінності людських зусиль, що свідчить про сформовану здатність до рефлексії й усвідомлення вічних питань буття. Таке поєднання ліризму й філософічності є характерною ознакою національного художнього мислення.

Народна пісня також слугує засобом збереження і передачі історичної пам'яті. У фольклорних творах зафіксовано ключові події національної історії: боротьбу за волю, козацькі війни, поневолення, трагедії народу. Історичні пісні й думи містять не тільки опис фактів, а й моральну оцінку подій, формуючи у слухача почуття патріотизму, гордості за своє походження, відповідальності перед предками [7].

Через пісню з покоління в покоління передавалися образи героїв, уявлення про ідеал мужності, честі, самопожертви заради вищих цінностей.

Функція збереження історичної пам'яті здійснюється також через обрядову пісенність, що містить елементи міфологічної пам'яті. У колядках, веснянках, купальських піснях збереглися архаїчні уявлення про світобудову, космогонічні міфи, моделі циклічності часу, що формували культурну картину світу українців [11].

У своїй праці Н.А. Плотнік підкреслює, що родинно-обрядова культура є важливою складовою нематеріальної культурної спадщини та складовою народної пісенної культури, відображає глибокі традиції та цінності українського народу. Вона зазначає, що ці обряди, зокрема весільні, хрестильні та поховальні, супроводжуються специфічними пісennими формами, які передаються з покоління в покоління, зберігаючи автентичність і духовну глибину [14].

Народна пісенна культура утверджує також ідеали взаємодопоміжки, єдності громади, важливості родинних зв'язків, що є невід'ємною частиною традиційної української ментальності [8]. Родинно-обрядові пісні, колискові, весільні пісні відображають сакральне ставлення до сім'ї, шанування батьків, цінність роду як джерела життя і безперервності традицій.

Інтонаційна структура народних пісень також несе в собі національний код: характерна мелодика із застосуванням натуральних ладів, м'яка ритміка, тенденція до протяжного співу, багатоголосся як вияв колективного звучання [6]. Ці риси створюють відчуття музичної цілісності, пов'язаності індивідуального переживання із загальнонародним досвідом.

Пісня як феномен усної культури виступає важливим механізмом передачі культурної інформації у суспільствах, де писемна традиція розвивалася пізніше [5, 10]. Через пісенний фольклор передавалися знання про моральні норми, соціальні ролі, релігійні уявлення, що сприяло формуванню стійкої системи культурних кодів, здатних пережити часи руйнації державності чи колоніального тиску [11]. Народна пісенна культура залишається активним чинником самоідентифікації і в сучасному суспільстві [18]. Незважаючи на глобалізаційні процеси, інтерес до фольклору, відтворення обрядових пісень, організація фольклорних фестивалів, розвиток народного виконавства свідчать про невичерпну потребу у збереженні національного культурного коду, переданого через пісню.

Висновки. У процесі дослідження народної пісенної культури було встановлено, що вона є унікальним феноменом, який інтегрує в собі музичні, вербальні, обрядові, символічні та ментальні компоненти, формуючи багатовимірну систему етнокультурного буття. Народна пісенна культура виступає не лише як форма художнього самовираження народу, але й як механізм збереження і трансляції історичної пам'яті, духовних цінностей, етичних норм і моделей світосприйняття.

Генеza народної пісенної культури простежується від архаїчних обрядових співів первісного суспільства через фольклорну культуру язичницької доби до формування християнського шару народної духовності. Синкретизм стародавніх і нових релігійних уявлень зумовив багатошаровість і стійкість традиції.

Структурні прояви народної пісенної культури охоплюють широку типологію жанрів: епічні думи та історичні пісні, ліричні твори, обрядову пісенність, танцювальні та ігрові форми, жартівливі і сатиричні пісні. Важливу роль відіграють регіональні, соціальні й жанрові варіації, які свідчать про динамічність та багатство української фольклорної спадщини.

Особливу увагу привертає взаємодія народної пісенної культури з професійною музикою, інструментальним мистецтвом, літературою і театром. Народна пісня стала джерелом інтонаційних

моделей, жанрових принципів і емоційно-образної системи для багатьох поколінь композиторів і митців. Народна пісенна культура залишається ключовим елементом національного ідентифікаційного коду українців. Через символіку, інтонаційні структури, світоглядні моделі вона формує і підтримує почуття належності до спільноти, шану до історії, любов до рідної землі.

Актуальність подальших досліджень народної пісенної культури полягає в необхідності її осмислення в умовах глобалізаційних процесів, збереження автентичних форм народної творчості, а також розробки нових підходів до популяризації і реконструкції традиційних музичних практик у сучасному культурному просторі.

Список використаної літератури

1. Василенко В. І. Фольклористична діяльність М. В. Лисенка / АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. Київ : Наук. думка, 1972. 188 с.
2. Велика українська енциклопедія : тематичний реєстр гасел з напрямку «Культурологія» : в 2-х ч. Ч. 1 / уклад. : Арістова А. В., Гаврилишина Н. А., Шліхта І. В. ; Держ. наук. установа «Енциклопедичне видавництво». Київ, 2022. 264 с.
3. Головова М. М. Культурна цінність української пісенної спадщини Квітки Цісик. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 2. С. 20–27. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308266>.
4. Дріневська В. С. Естетико-культурологічний вимір української народної пісні. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 4 (211). С. 141–147. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-141-147](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-141-147).
5. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями) : навч. посіб. / М-во культури і туризму України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Нац. акад. наук України. Вінниця : Нова книга, 2008. 520 с.
6. Іваницький А. І. Український музичний фольклор : підручник / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Нац. акад. наук України. 3-є вид., доп. Вінниця : Нова книга, 2004. 320 с.
7. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика (методологія і методика) : навч. посіб. / Міжнар. фонд «Відродження». Київ : Заповіт, 1997. 392 с.
8. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість : навч. посіб. Київ : Музична Україна, 1990. 222 с.
9. Кавун В. Українська музична культура: інтеграційний компонент. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 3. С. 53–57. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313268>.
10. Корній Л. П. Історія української музичної культури від давнини до початку XX століття. Київ : Муз. Україна, 2018. 364 с.
11. Корній Л. П., Сютя Б. О. Історія української музичної культури : підручник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011. 736 с. (До 100-річчя Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського).
12. Кушнір Т. Ю. Народнотворна пісенність в контексті історичного розвитку української культури та важливість її національної ідентифікації. *Grail of Science*. 2023. № 32 : за матеріалами: VI Міжнар. наук.-практ. конф: «Глобалізація наукового знання: міжнародна кооперація та інтеграція наук», 13.10.2023. С. 416–419. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.13.10.2023.083>
13. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість : підручник. 3-тє вид., стереотип. Київ : Знання-Прес, 2001. 591 с.
14. Плотнок Н. А. Традиційна родинно-обрядова культура в сучасному суспільстві : на матеріалах Харківщини. Харків : Точка, 2018. 266 с.
15. Правдюк О. А. Українська музична фольклористика / Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР. Київ : Наук. думка, 1978. 328 с.
16. Семенчук В. Українська народнопісенна культура як засіб формування національної самосвідомості особистості. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи: зб. наук. пр.* / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2005. Вип. 13. URL: library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_l_silsk_shkolu/13/visnuk_20.pdf (дата звернення: 19.05.2025).
17. Сінельников І. Г. Методика роботи з фольклорним колективом : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Ліра-К, 2017. 236 с.
18. Сторожук А. І. Українська народна музична творчість: вивчаємо, запам'ятовуємо, зберігаємо : навч.-метод. посіб. Бар, 2012. 182 с.
19. Юдкін І. М. Формування визначників української культури : культурологічні студії. Київ, 2008. 184 с.

References

1. Vasilenko V. I. Folklorystychna diialnist M. V. Lysenka / AN URSR, In-t mystetstvoznavstva, folkloru ta etnografii im. M. T. Rylskoho. Kyiv : Nauk. dumka, 1972. 188 s.
2. Velyka ukrainska entsyklopediia : tematychnyi reiestr hasel z napriamu «Kulturolohiia» : v 2-kh ch. Ch. 1 / uklad. : Aristova A. V., Havrylyshyna N. A., Shlikhta I. V. ; Derzh. nauk. ustanova «Entsyklopedychne vydavnytstvo». Kyiv, 2022. 264 s.
3. Holovkova M. M. Kulturna tsinnist ukrainskoi pisennoi spadshchyny Kvitky Tsisyk. *Visnyk Nats. akad. kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. 2024. № 2. S. 20–27. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308266>.
4. Drinevska V. S. Estetyko-kulturolohichnyi vymir ukrainskoi narodnoi pisni. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2023. № 4 (211). S. 141–147. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-141-147](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-141-147).
5. Ivanytskyi A. I. Khrestomatiia z ukrainskoho muzychnoho folkloru (z poiasnenniamy ta komentariamy) : navch.

posib. / M-vo kultury i turyzmu Ukrainy, In-t mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho Nats. akad. nauk Ukrainy. Vinnytsia : Nova knyha, 2008. 520 s.

6. Ivanytskyi A. I. Ukrainskyi muzychnyi folklor : pidruchnyk / In-t mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho Nats. akad. nauk Ukrainy. 3-e vyd., dop. Vinnytsia : Nova knyha, 2004. 320 c.

7. Ivanytskyi A. I. Ukrainska muzychna folklorystyka (metodolohiia i metodyka) : navch. posib. / Mizhnar. fond «Vidrodzhennia». Kyiv : Zapovit, 1997. 392 c.

8. Ivanytskyi A. I. Ukrainska narodna muzychna tvorchist : navch. posib. Kyiv : Muzychna Ukraina, 1990. 222 s.

9. Kavun V. Ukrainska muzychna kultura: intehtatsiyni komponent. Visnyk Nats. akad. kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. 2024. № 3. S. 53–57. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313268>.

10. Komii L. P. Istoriia ukrainskoi muzychnoi kultury vid davnyny do pochatku KhKh stolittia. Kyiv : Muz. Ukraina, 2018. 364 s.

11. Kornii L. P., Siuta B. O. Istoriia ukrainskoi muzychnoi kultury : pidruchnyk. Kyiv : NMAU im. P. I. Chaikovskoho, 2011. 736 s. (Do 100-richchia Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. II. I. Chaikovskoho).

12. Kushnir T. Yu. Narodnokhorova pisennist v konteksti istorychnoho rozvytku ukrainskoi kultury ta vazhlyvist yii natsionalnoi identyfikatsii. Grail of Science. 2023. № 32 : za materialamy: VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf: «Hlobalizatsiia naukovooho znannia: mizhnarodna kooperatsiia ta intehtatsiia nauk», 13.10.2023. S. 416–419. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.13.10.2023.083>

13. Lanovyk M., Lanovyk Z. Ukrainska usna narodna tvorchist : pidruchnyk. 3-tie vyd., stereotyp. Kyiv : Znannia-Pres, 2001. 591 s.

14. Plotnik N. A. Tradytiina rodynno-obriadova kultura v suchasnomu suspilstvi : na materialakh Kharkivshchyny. Kharkiv : Tochka, 2018. 266 s.

15. Pravdiuk O. A. Ukrainska muzychna folklorystyka / In-t mystetstvoznavstva, folkloru ta etnografii im. M. T. Rylskoho AN URSR. Kyiv : Nauk. dumka, 1978. 328 s.

16. Semenchuk V. Ukrainska narodnypisenna kultura yak zasib formuvannia natsionalnoi samosvidomosti osobystosti. Psykholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly: zb. nauk. pr. / Uman. derzh. ped. un-t im. Pavla Tychyny. Uman, 2005. Vyp. 13. URL: library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/13/visnuk_20.pdf (data zvernennia: 19.05.2025).

17. Sinelnikov I. H. Metodyka roboty z folklornym kolektyvom : navch. posib. / Kyiv. nats. un-t kultury i mystetstv. Kyiv : Lira-K, 2017. 236 s.

18. Storozhuk A. I. Ukrainska narodna muzychna tvorchist: vyvchaiemo, zapamiatovuiemo, zberihaiemo : navch.-metod. posib. Bar, 2012. 182 s.

19. Yudkin I. M. Formuvannia vyznachnykh ukrainskoi kultury : kulturolohichni studii. Kyiv, 2008. 184 s.

FOLK SONG CULTURE AS A PHENOMENON OF CULTURAL KNOWLEDGE

Pavlo KHLIEBNIKOV – a graduate of the third (educational and scientific) level – Doctor of Philosophy, third year of full-time study in the specialty 034 «Culturology», Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

The article explores folk song culture as a multidimensional phenomenon of cultural knowledge that integrates musical, verbal, ritual and mental components. Its role in the formation of national identity, the preservation of historical memory and spiritual values is revealed. The genesis of the song tradition from archaic rites to Christian spirituality, as well as the interaction with professional art, is analyzed. The relevance of further research in the context of globalization challenges and the preservation of authentic forms of folk art is emphasized.

Key words: folk song culture, folklore, cultural memory, national identity, genre typology, ritual, tradition.

UDC 784.4:398.8(=161.2):008](045)

FOLK SONG CULTURE AS A PHENOMENON OF CULTURAL KNOWLEDGE

Pavlo KHLIEBNIKOV – a graduate of the third (educational and scientific) level – Doctor of Philosophy, third year of full-time study in the specialty 034 «Culturology», Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

The purpose of this article is to outline folk song culture as a musical phenomenon in the context of culturological analysis, to identify its structural components, historical stages of formation and transformations, as well as its role in preserving ethnic identity through musical forms of expression.

The methodology for studying folk song culture as a phenomenon of cultural knowledge is based on structural-functional, system-analytical, descriptive and comparative approaches, which provide a holistic understanding of folk song as a carrier of cultural memory and spiritual values of society.

Results. In the process of studying folk song culture, it was established that it is a unique phenomenon that integrates musical, verbal, ritual, symbolic and mental components, forming a multidimensional system of ethnocultural existence. Folk song culture acts not only as a form of artistic self-expression of the people, but also as a mechanism for preserving and transmitting historical memory, spiritual values, ethical norms and models of world perception. It is an important factor in the formation of national identity, contributing to the awareness of belonging to the community and the preservation of cultural heritage.

The novelty of the study lies in the culturological analysis of folk song culture as a factor in the formation of the national identity of Ukrainians.

The practical significance of the study lies in the possibility of using its results to preserve and popularize Ukrainian folk song culture in the modern cultural space. The research materials can be implemented in curricula in cultural studies, folklore, contributing to the formation of national identity and cultural self-awareness.

Стаття надійшла до редакції 4.05.2025
Отримано після доопрацювання 20.05.2025
Прийнято до друку 24.05.2025

УДК 130.2

ВІЗУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ : ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Юлія МАРЦІЙЧУК – кандидат культурології, старший викладач,
Харківська державна академія культури, м. Харків
<https://orcid.org/0009-0004-1371-6814>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.988>
uliamarcijcuk@gmail.com

Проаналізовано сутність концепції візуального повороту, що відображає теоретико-пізнавальний зсув. Виявлено нові співвідношення між візуальним і вербальним за рахунок перебудови дослідницької оптики, оперування такими гібридними структурами як «розглядаючі тексти» та «читаючі образи». Наведено причини складного становлення об'єкту візуальних досліджень та виокремлено парадигми їх формування. Описано обмеженість використання методологічних прийомів історії мистецтв для аналізу нових, нехудожніх об'єктів, повсякденного досвіду. Обґрунтовано міждисциплінарне розширення методології візуальних досліджень з метою цілісного уявлення про сучасну культуру.

Ключові слова: культура, візуальні дослідження, візуальна культура, візуальний об'єкт, мистецтво, методологія.

Актуальність проблеми. Артикуляція теоретичних положень щодо візуального повороту, як виклику часу та візуальних досліджень, у якості методологічної відповіді на запити сучасної культури не припиняється, а лише набирає обертів. Масштабність візуалізації світу отримує різну оцінку: від засудження і виділення негативних її сторін до несподіваної реабілітації. Тому це сьогодні актуальні теми.

Огляд останніх публікацій. Наукова комунікація останніх років ще більше посилюється навколо тем, пов'язаних із превалюванням візуальним форм існування культурних феноменів і такого ж способу трансляції наступності та динаміки соціокультурних змін. Важливість означених аспектів щодо візуальних практик зазначає у статті О. Павлова [3], тому останні потребують викладання, підсилюючи цим становлення сучасного поля гуманітарних технологій.

Сучасні наукові розвідки формують широке поле для дискусій в межах різних проблем, які підіймають. Зокрема, рефлексії присвячені: динаміці аудіовізуальної культури (Д. Сучков [5]); візуальним репрезентаціям гендеру в мистецтві (К. Чернявський та Т. Чернявська [6]), соціальних медіа (А. Коваль [1]); конструюванню національної ідентичності засобами візуальних образів у різні періоди розвитку держави Україна (Є. Павліченко [2]); візуально-мистецькому вираженню культури пам'яті в умовах російсько-української війни, культурно-травматичному дискурсі (О. Пушонкова [4]). Однак, проаналізувавши актуальні на сьогодні публікації, дотичні до нашої теми, констатуємо відсутність узагальнених методично-теоретичних напрацювань, які б дали змогу екстраполювати методи дослідження візуальної культури в сферу візуально перенасиченого повсякденного досвіду.

Наукове оформлення візуальних досліджень пов'язане із закордонними концепціями. Генеалогію візуальних досліджень складно відстежити, оскільки її неможливо лінійно вибудувати, на що вказує теоретик Дж. Елкінс [13]. Завдяки теоретичним пошукам М. Баль [8], М. Джей [17], Т. Мітчела [20] з'являється наукове обґрунтування сучасної епохи через концепцію візуального повороту. М. Бергін [10], Дж. Греді [15], М. Джей [16], Н. Мірзоев [19], К. Моксі [23], А. Секула [24], Р. Чалфен [11] визначають динаміку пріоритетності то вербального, то візуального в історії культури та їх кореляцію у нинішній час. На складність поняття «візуальне» вказують М. Альварado [7], Д. Мак Дугалл [18], Х. Фостер [14], пояснюючи, що це означення не лише фізіологічно, але і соціокультурно обумовлене. Т. Беннетт [9], Д. Крері [12] пропонують поглянути на вплив політичних, владних аспектів на конкретно-історичні типи образності і порядок візуального. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку візуальних досліджень у різних варіантах простежується у працях М. Баль [8], Дж. Елкінса [13], Т. Мітчела [20, 21, 22].

Мета статті полягає у систематизації означених положень закордонних науковців і доведення необхідності оновлення теоретико-методологічних основ для аналізу сучасної культури та мистецтва, що ґрунтується на перегляді традиційних підходів герменевтики, семіотики, мистецтвознавчого аналізу та формування міждисциплінарних візуальних досліджень, в яких основним є момент підтримки рухливості кордонів в поєднанні з їх зміцненням.